

İLETİŞİM ODAKLI YENİ TÜRK EDEBİYATI DERSLERİNDE METİN OKUMA DENEMESİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KIRCI*

ÖZET

Eğitim fakülteleri yeniden yapılandı. Bu anlayışla alan bilgisi derslerinin içerikleri de ana çizgiler halinde belirlendi. Bu yazımızda içerikleri belirlenen Çağdaş Türk Edebiyatı dersi için günlük plana uygun bir ders durumu sunuyoruz. Alan bilgisi dersleri öğretimi için ortaya konacak modellerin gelecekte öğretmen olacak adaylar için yararlı olacağına inanıyoruz.

Anahtar Sözcükler: İletişim odaklı Türkçe ve Çağdaş Türk Edebiyatı Dersleri, Dilin İşlevleri, İletişim ve Kültür Aracı Olarak Dil, Günlük Plana Uygun Çağdaş Türk Edebiyatı Ders Durumu.

Türkçe ve edebiyat öğretiminin temelinde iletişim vardır. Metinlerin okunması, metinlerde gerçekleştirilen değerleri kavramak, bilgiyi yeniden üretmektir. Bilgi üretiminde öğretmen ve öğrencilerin eylemlerinin bileşimi vardır. İletişim, eylemlerin bileşimi olarak görülebilir. Eylemler bileşiminin belli bir amacı vardır. İletişim tek başına bir olay değildir. İletişim, işlevsel, amaçlı olaylar zinciridir. Türkçe ve edebiyat öğretiminde yapılan metin okuma, inceleme, açma ve değerlendirme çalışmaları da iletişim odaklı çalışmalardır.

Edebi metinleri ve eserleri değerlendirmede izlenmesi gereken tenkit (eleştiri) metodu pedagojik metottur. “Tenkit: Sanat ve edebiyat eserlerini değerlendirmek, sınıflandırmak, açıklamak, tanıtmak sanatı” olarak tanımlanabilir (Akalin, 1970:59). Derslerimizin amaçlarına uygun metot pedagojik tenkit metodudur. Pedagojik tenkit sanat eserinin ahlak, töre, öğretim, eğitim değerini önde tutan değerlendirmedir. Türkçe ve edebiyat derslerinde incelenecek metinlerde gerçekleştirilen pedagojik değerleri kavramak, benimsemek, sevmek yoluyla yapılan bilgilendirme, bilinçlendirmedir.

İncelediğimiz metinler dilin kullanılmasına göre genel olarak ikiye ayrılabilir. Dilin kullanımına bakarak metinlerin bir bölümü bilimsel, kullanmalık, öğretici metinlerdir. Diğer bölümü ise yazınsal(edebi) metinlerdir.

* O.M.Ü. Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

Bu metinlerde dil yan anlamlarıyla kullanılır ve daha çok çağrışımlar uyandırmak, duygulandırmak ve heyecanlandırmak amacına dönüktür.

Öğretici metinlerde konu, konuya bakış açısı, ileti, iletinin gerçekleştirilmesi, anlatım biçimi, (açıklama: düz açıklama, öyküleyici açıklama, betimleyici açıklama vb.) gibi yönler üzerinde durulur. Bilimsel metinlerde anlamın kavranılması için özellikle kavramların, terimlerin üzerinde yoğunlaşılır. Söylenenlerin doğruluğu yanlışlığı tartışılabilir. Bu tür yazıların bilgilendirici, düşünceyi geliştirici yönü ağır basar. Metinlerin incelenmesinde elde edilecek sonuçlar kişiye göre değişmez. Birlikte ortak bir sonuca varılabilir. Bilimsel metnin dili gerçek anlamlıdır, gerçekleri anlatır.

İletişim odaklı Türkçe ve Edebiyat derslerinde incelenecek ikinci tür metinler de edebi metinlerdir. Edebi metinlerin ve eserlerin dili, mecazlı bir dildir. Sanatçıların ortak konusu hayattır, insandır, hayatın gerçeğidir. Sanatçı hayatın gerçeğini düş gücü ile yorumlar, anlamlandırır ve kurgular.

Bu, dünyada nesnelar arasında nesne olmayan insanın yeni bir dünya kurması ve sunmasıdır. Dünyayı kavrama, dönüştürme, nesnenin sınırlarını aşma eğiliminin sonucu olarak üretilen yapıya mecaz denir. Nesnel dünyaya karşı yeni bir dünya kurma, ayrı bir yol icat etme, ayrı yollardan gitme, yollar ve yeni yeni yorumlarla yeni bir dünya kurma: mecazdır.

Mecaz: Gececek yer, gerçeğin zıddı, kendi öz manasında kullanılmayıp benzetme yoluyla başka manada kullanılan sözdür. Sözü en geniş ve büyük planda bir eser olarak düşünecek olursak, eserler de dünyanın benzerlikle oluşturulan, başka yapıda olan bir taklidiir. Genel anlamda bütün edebi metinlere ve eserlere mecaz diyebiliriz.

Derslerde edebi metinlerle yapılan okuma çalışmaları bir çeşit mecaz kavrama ve yorumlama çalışmalarıdır. Bir iletişim olarak gördüğümüz bu çalışmalarda iletişimin işlevsel amacını kavramak gerekir. İşlevlerle formlar arasındaki ilişki değişken olduğu için ve kesinlikle özel durumlar için tahmin edilemediğinden öğrencinin dilin temel işlevlerini bilip bunları kullanım anlamlarına göre düzenlemesi gerekir.

Genel olarak dil işlevleri ve bunların tanımları hakkında bilgi sahibi olmak, öğrencinin yapacağı çalışmaları daha bilgili yapmasında faydalı olacaktır.

“İşlev: 1. Bir nesne ya da kimsenin gördüğü iş; iş görme yetisi, görev, fonksiyon.

2. Bir yapının gerçekleştirebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme olanağı veren eylem türü ya da türleri, fonksiyon” (Türkçe Sözlük, 1983:601).

İletişimin en geçerli ve önemli yollarından biri olan dilin işlevleri belirlenerek sınırlandırılmıştır. A.B.D.’de yapılan bu çalışmanın sonuçları şöyle özetlenebilir :

1. Öyküleme, 2. Bildirme, 3. Düşleme, 4. İnanırma, 5. Betimleme, 6. Sorgulama, 7.Yaratma, 8. Sınıflandırma.

Ayrıca dilin yedi işlevi de şöyle tanımlanmıştır:

1. Araçsal (enstrümantal) İşlev: Gereksinimleri tatmin aracı olarak dil. Örnek metinleri: Diyaloglar, iş mektupları, editöre gönderilmek için yazılar, ilanlar, v.b.,

2.Kontrol İşlevi: Başkalarının davranışlarını kontrol etmek amacıyla dil: talimat verme, onaylama, dramatize etme, v.b.,

3. İç Etkileşimsel Dil: Sosyal ilişkilerin kurulması ve devamını sağlamanın aracı olarak dil: Diyaloglar, Dostça mektuplar, onaylama, tartışmalar, v.b.,

4. Dilin Kişisel İşlevi : Kişisel düşünceleri açıklama aracı olarak dil : Günlükler, panel, gösteri ve söylev, edebi etkinliklere cevap, v.b.

5. Araştırmaya Yönelik İşlev: Bilgi toplama aracı olarak dil: Kısaltmalar, mülakatlar, rol oynama, tartışmalar, v.b.

6. Düşünsel Hayali İşlev: Hayal ve yaratıcılığı tanımlama aracı olarak dil: Hikaye, drama, pandomim, okuyucu tiyatrosu, senaryo, şiirler, v.b.

7. Temsil işlevi: Bilgiyi ulaştırma aracı olarak dil: yazılı ve sözlü raporlar, paneller, gösteri, söylev ve tartışmalar” (Acat, 1981:35-36).

Türkçe ve Edebiyat dersleri okuma ve iletişime dayalı dersler olduğundan okunacak metinlerin kavranması ve yorumlanmasında dilin işlevsel kullanımını da dikkate almak gerekir. Her metin, ister yazınsal(edebi), isterse öğretici (kullanmalık) olsun, nesnel ve bağımsız bir varlıktır. Tanımlanabilir, ana özellikleri ve görevi olan varlığın yani metnin kavranması, metindeki özelliklerin işlevi olarak ortaya çıkar. Yazınsal metinlerde metnin gördüğü işlevi belirlemek, metin okunduğunda zihinde ortaya çıkan farklı durumları okuyucu üzerindeki farklı etkileri iyi kavramak, metnin işlevi ve özellikleri arasındaki ilişkilerin kavranmasıyla mümkündür. Özellikle dilbilgisel ve metinsel yapıların betimlenmesi, metinsel anlamları belirler. Yapısalcı anlayış bu doğrultuda faydalı olur. Ayrıca metinlerin doğru yorumlanması yöntemlerin geliştirilmesine bağlıdır. Ancak yorumların tartışmasız geçerliliği yine de kurulamayabilir.

İnceleyeceğimiz yazınsal metinlerde dil en çok düşünsel(hayal) işlevde kullanılır. Burada dil, hayal ve yaratıcılığı tanımlama aracıdır. İncelediğimiz yazınsal ürünler hangi türde olursa olsun(roman, öykü, şiir v.b.) dilin düşünsel işlevine dayanır.

İnsan, bilme ve anlama yetisine sahip bir varlıktır. Yapılan okuma çalışmalarının sonucunda insan, aklını başkasının kılavuzluğuna başvurmadan kullanma bilincine ulaşır.

Okuma çalışmalarıyla kurulacak iletişimle sağlanacak olan, öğrencinin hayata anlam kazandırma, hayatı yükseltme, kolaylaştırma ve yönlendirme yeteneklerinin geliştirilmesidir.Çünkü okuduğumuz yazınsal metinler yazılı her çeşit iletişimi kapsar ve okunan metinler dünden bugüne insanlığın bütün tecrübeleriyle doludur. Zaten “ Belli bir ulusun ya da bireyler topluluğunun yaşamı içindeki deneyimleri düzyazı, oyun ve şiirden oluşan yazın, insan

deneyimlerinin geniş kapsamlı bir deposu olarak da tanımlanabilir” (Özünü, 1983:179-185).

Okunacak edebi metin ve eserlerde sanatçılar dünyaya ve insana insan-insan, insan-çevre, insan-toplum, insan-tabiat ilişkisine dayalı özel ve özgün bir dünya kurar ve sunar. Özel olarak kurulan ve sunulan bu dünyada gerçekte yaşanan soyut ve somut ne varsa hepsi ve hatta fazlası vardır. İnsanın nesnel olanın sınırlarını aşma eğiliminin sonucu olarak yapma ve dönüştürme sonucu ortaya çıkan bütün ürünler sanat kapsamına girer.

“İnsan kültürü olan bir canlıdır.” Kültür ise “ İnsanın soyaçekime, kalıtıma, genler aracılığına dayanmayan, olumlu veya olumsuz her türlü özellikleridir, ürünleridir, insanın maddi ve manevi olarak neyi varsa, içinde yaşadığı tabiata bu yolla kattıklarıdır. Dil, toplumsal kurumlar, adetler, örfler, gelenekler, bilim, teknik, felsefe, ahlak, din, hukuk, sanat, iktisat, ticaret...v.s. bunlar kültürü oluşturan öğelerdir, ama daha çok olumlu öğelerdir. Bu sayılmayacak kadar çok olan katkıların tümüne birden ‘medeniyet’ (la civilization) veya uygarlık denir. Teknolojinin, uygarlığın, genellikle maddi tarafını ‘kültür’ün ise manevi tarafını gösterdiği kabul edilir” (Türker, Küyel, 1994, 1-2). Sanat, kültürü oluşturan, bizi gösteren en önemli kültür ögesidir. Sanat eserini inceleme yoluyla öğrencilere kültürümüzü öğretme ve onları eğiterek onlara kültür kazandırma yoluna gideriz. Çünkü “kültür insanı kurandır, oluşturandır, yapandır, şekillendirendir, dokuyandır,...

“İnsan demek, doğuşuyla ölümü arasında biyolojik varlığına kültür eklenmiş ve eklenecek olan varlık demektir” (Türker, Küyel, 1994, 3).

Edebi eserleri ve metinleri okuma, onlarda gerçekleştirilen kültür değerlerini kavrama, hayati tecrübelerimizi geliştirmemize katkı yapacaktır. İnsan doğal ve sosyal bir ortamda yaşar. Ancak duyan düşünen hayal eden bir varlık olduğu için; bulunduğu ortamı kendi bakış açısına göre seçer, duyar, görür, algılar. Doğanın nesnel koynunda kendi öznel doğasını kurar ve orada yaşar. Toplumsal ortamların, kesinleşmiş kuralların ortasında, kendi algılayışına göre sosyal tavırlar gösterir. Atandığı makam veya mansıbı yasalar, yönetmelikler, bilimsellik ve ahlak kurallarına göre yürütürken, onlara kendi algılayışına göre katkıda bulunur. Yönetimi yine de kendine özgü olur. Yaptığı işe katacaklarını katar veya yaptığı işi bütün bağlayıcı kurallara rağmen aksatır. Bütün bunlar onun kendine özgü davranma, kurma, dönüştürme özelliğinin insani olan yanının bir göstergesidir. Eserleri ve metinleri inceleme insanı daima daha iyisini yapma konusunda tecrübeli yapacak, ateşleyecektir.

Kendi benliğimizden çıkma, edebi eserler yoluyla olur. Bizimkinin aynı olmayan bu dünyayı başkalarının nasıl gördüğünü sanat eserleri yoluyla kavrayabiliriz. Bu yönden sanat eserleri büyük bir bilgi ve farkına varma aracıdır. İnsanın diğer insanları ve varlıkları fark etmesi edebi eserlerle olur. Dünyanın en büyük sorusu bizim kim olduğumuzdur. Bu soruya cevap verebilme diğere dikkatle bakmasını öğrenen insanın bakışlarını kendi içine döndürerek ruhunu keşfetmeye başlamasıyla olabilir.

Öğretme, bilgilendirme ve bilinçlendirmedir. Eğitim daha çok yapma, dönüştürme anlamına gelir. Kültürlü insanın bilinçli olması ve yaptıklarını eleştirmesi, değerlendirmesi, yapacaklarını planlaması gerekir. Bu olgunluğa okuyacağımız edebi eserler ve metinlerle ulaşmaya çalışırız. Okuduğumuz bilimsel metinlerle gerçekleri, estetik metinlerle hayal ve duyguları kavrarız. Edebi eserlerin dili mecazın dilidir. Daha önce de dediğimiz gibi edebi metinleri açma, inceleme ve değerlendirme, mecazı inceleme, açma ve değerlendirmedir. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki şiiri şöyle inceleyebiliriz:

ÖRNEK METİN OKUMA ÇALIŞMALARI

1.METİN

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir.
İlk ışık korkuyla girerken camdan,
Uzan,başucumda perdeyi indir,
Mum olduğu gibi kalsın akşamdan.

Sonra koş terlikle haber vermeye,
“Kıracım bu sabah can verdi” diye,
Üç beş kişi duysun ve belediye,
Beni kaldırmaya gelsin odamdan.

Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi,adımı unut,
Kapımı birkaç gün için açık tut,
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.

(Tecer,1992:23).

GÜNLÜK DERS PLANI

A.BİÇİMSEL YAPI

Okulun Adı: Eğitim Fakültesi

Öğretmenin Adı ve Soyadı:

Dersin Adı: Çağdaş Türk Edebiyatı

Sınıf: 3

Süre: 40 dak.

Öğrenme ve Öğretme

Strateji-Yöntemi ve Teknikleri: Buluş yoluyla öğretim. Düz anlatım, soru cevap,

Araç ve Gereçler: Ders kitabı, yazı tahtası, tebeşir, silgi, yazım kılavuzu, Türkçe sözlük.

Kaynak kitaplar: Şiir Antolojileri, Yeni Şiirimiz, Sabahattin Batur, Varlık yay. İst. 1971, A.Kutsi Tecer, Şiirler, 1932; Doç.Dr. Mustafa Özbalcı, Ahmet Kutsi Tecer, Akçağ Yayınları, 1998

Öğrenme Ünitesinin Örüntüsü:

Metnin Başlığı: BESBELLİ

Ana Nokta: Metnin öz ve biçim yönünden incelenerek, anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili davranış örüntülerini kazandırmak

Yardımcı Noktalar:

- a) Görünüş yapısının, ünitelere bölünerek kavratılması,
- b) Şiirde geçen sözcüklerin, anlam ünitelerinin anlamlarının kavratılması,
- c) Şiirin duygu ve düşüncesinin kavratılması,
- d) Duygu ve düşünceleri ifade eden sözcüklerin ve anlam ünitelerinin, yargısız anlamların kavratılması,
- e) Şiirde ahengi oluşturan ses, sözcük ve dize tekrarlarının (varsa) kavratılması, kafiye dizilişinin buldurulması,
- f) Şiirde öz ve biçim uyumunun belirlenmesi.

AMAÇLAR:

AMAÇ 1: Metni Anlamına Uygun Biçimde Sesli Olarak Okuyabilme,

Davranışlar:

1. Sözcükleri doğru anlaşılır biçimde okuma,
2. Soluğu dizelerdeki anlama göre ayarlama,
3. Ses tonunu metnin anlamına ve duygusuna göre uydurma, metnin tür özelliklerine uygun tonlama yapma,
4. Sesin yüksekliğini, dinleyicilerin rahatça duyabileceği biçimde ayarlama,

AMAÇ 2: Şiirdeki Sözcük, Deyim, Anlam Ünitesi Ve Terimlerin Anlam Bilgisi

Davranışlar:

1. Metinde anlam, yapı, yazım yönünden üzerinde durulması gereken sözcükleri tespit etme, anlamlarını, yapılarını, yazımlarını yazma, söyleme
2. Metnin özünü yansıtıcı anlam ünitelerinin anlamlarını yazma, söyleme,
3. Metinde geçen sözcüklerin ve anlam ünitelerinin ifade ettikleri durum, duygu tanımı, anlayış ve davranışı yazma, söyleme.

AMAÇ 3: Şiiri (Metni) Tam Ve Doğru Olarak Anlayabilme

Davranışlar:

1. Metnin konusunu, temasını bir cümle ile yazma, söyleme,
2. Metindeki ana düşünceyi bir cümle ile yazma, söyleme
3. Metindeki insani, toplumsal ve ulusal değerleri ve bozulmuşlukları yazma, söyleme
3. Metnin bölümlerini metnin üzerinde gösterme,
4. Metnin biçim ve öz uyumunu, şekil özelliklerini gösterme, şiirin ses ve ahenk yönünden özelliklerini metin üzerinde işaretleme, gerekirse, bir (şema) çizelge biçiminde yazma, söyleme
5. Metnin şairi veya yazarı ve eserleri hakkında öz bilgi yazma ve söyleme

B.EĞİTİM DURUMU-DERS DURUMU

GİRİŞ BÖLÜMÜ

1.Dikkati Çekme:Çevrenizde, tanıdığınız, yalnız yaşayan insanlar var mı? Komşularınızın, başka şehirlerden gelmiş kiracıları,var mı?

2.Güdüleme: Şiirler insanların içinde bulunduğu durumu, duyguyu, heyecanlarını ifade etmek için yazılan ürünlerdir.Bunlarda okuyanı dinleyeni heyecanlandırma, duygulandırma, coşturma, kendini tanıma, insanların durumlarını sezme gibi eğilimler vardır. Şimdi okuyacağımız şiirde de, bu, insana özgü, özellikleri görmeye çalışacağız.

GELİŞTİRME BÖLÜMÜ

- 1.Metnin öğretmen tarafından, yüksek sesle, okunması, Dört öğrenciye, yüksek sesle, kontrol ederek okutturma,
- 2.Öğrencilerden metnin görünüş yapısının belirlenmesinin istenmesi,
- 3.Metnin yapı ve anlam yönünden ayrılan birimlerinin sözcükleri, anlam ünitelerin tespiti ve bunların yazım, yapı, söyleyiş ve anlam yönünden, metindeki yerlerinin dikkate alınarak incelenmesi,

4. Her yapı ünitesinin sorularla kavranması.

C. EKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Şiir ilkelerine uygun olarak okunur.

ETKİNLİK 2: Birinci dördlükte üzerinde durulacak sözcükler

a) Sözcükler: besbelli, ölüm, mum, sabahleyin.

Sözcüklerin İncelenmesi:

Besbelli: Kesin, çok kesin, apaçık. Sıfatlarda dereceleme yönünden düşünürsek, üçüncü son dereceyi gösteriyor. Süperlative, en anlamını taşıyor. Açık, kesin, bellinin en derecesi.

“ ölüm, mum ” sözcüklerinin anlam ve tanımlarını siz bulun.

Sabah-leyin: sabah vakti, sabaha doğru anlamlarında.

“-leyin, -layın ” eki burada klişeleşerek yapım eki durumundadır. Vakit isimleri yapar. Burada vakti belirtici durumundadır. Vakit ismi yapmıştır.

b) Anlam Üniteleri:

Birinci dördlükte anlayış, davranış ve durum bildiren anlam üniteleri şunlardır:

korkuyla gir-

ilk ışık

perdeyi indir-

olduğu gibi kal-

akşamdan kal-

Bu anlam ünitelerinin ifade ettiği durum, davranış ve anlayışı düşünelim. Objeleri, nesnel görüntüleri zihninizde tekrarlamaya çalışalım

Sabahın, cama vuran, ilk ışıkları söndürür. Işıklar, güneş tam yükselmediği için, parlak ve dik gelmezler. Bu durum, ölünün odasına giren ışıkların, korku durumunun resmi biçiminde anlatılıyor. Korku insana ait bir davranıştır. Bu insani olan tabiata ait olanla, ışıkla, birleştiriliyor. Ortaya çıkan görüntü insana ait olana dönüşüyor. Ölü odasına insan ürpererek korkuyla girer.

perdeyi indir- İnen perde bitişi de ifade eder. Ölen kişinin odasının pencereleri kapatılır, ölünün yüzünün kapatılması gibi.

Şiir kişisi, şiirde konuşan, ben’ini anlatan kişi vasiyet ediyor: “ Kesin, sabaha karşı ölürüm! Odama ilk ışıklar girerken odamın pencerelerini kapat! Odamdaki yanan mum, akşamdan olduğu gibi kalsın! ”

Dördlükte söylenenleri inceledikten sonra şiir kişinin eşyalarıyla odasında yalnız yaşayan birisi olduğunu anlayabiliyoruz.

İkinci dördlük:

a) Sözcükler: kiracı:

duy-:

belediye:

- b) Anlam üniteleri: haber vermeye koş-
can ver-
ölüyü kaldır-

Şiir kişinin vasiyet ettiği, hitap ettiği kişinin “ ev sahibi ” olduğunu, şiir kişinin de bu odada kiracı ve yalnız olduğunu anlıyoruz. Kişinin kimsesiz olduğunu da “ Beni belediye kaldırsın ” , öldüğümü “ Üç-beş kişi duysun ” ifadesinde anlıyoruz. Şiir kişisi “ yalnız, kiracı, kimsesiz ” bir kişidir. Bunlar ikinci dörtlükten çıkarabileceğimiz, bilgi düzeyinde, sonuçlardır.

Üçüncü Dörtlük:

a: Sözcükler:

çıkarmaz:

tabut:

sözcüklerin anlamlarını, bağlamdaki yerine göre, tespit ediniz.

b: anlam üniteleri:

adını unut-

kapıyı açık tut-

bakakal-

arkasından bakakal-

Üçüncü, son dörtlükte, ölünün evden çıkarılışı, tabutun omuzlarda evden çıkarılışından söz ediliyor. Şiir kişisi burada da vasiyetine devam ediyor: “ Tabutum omuzlarda evden çıktığı zaman adımı unut, yalnız kapımı, eşyam arkamdan bakkalsın diye açık tut! ”

Bu dörtlükteki ifadelerden, kişinin insanlardan çok eşyalarıyla dostluğu, arkadaşlığı, ilişkisi olduğu anlaşılıyor. Bu dörtlükte, söylenenlerden çıkaracağımız anlam, şiir kişinin, insanlarla ilişki ve dostluklar kurmadığı, dünyada yalnız kimsesiz olduğudur. Adının unutulmasını isteyen kişi, sadece kapısının birkaç gün için açık tutulmasını diliyor. Onun ölümüne üzülecek, şaşırarak; yokluğunu hissedip arkasından bakakalacak olanların, sadece, eşyaları olabileceğini söylüyor. Bütün bunlardan, şiirdeki insanın dostsuz, arkadaşsız, kimsesiz olduğunu çıkarabiliriz.

Sözcük ve anlam üniteleriyle, genel olarak, metnin bütüncül anlamına yönelme çalışması yaptıktan sonra soracağımız sorularla metnin kavranmasına geçilebilir.

ETKİNLİK 3: Metnin özünü kavratıcı, anlamına ışık tutan soruların yanıtlanması.

1. Şiirdeki insan, ne zaman öleceğine inanıyor? Öldükten sonra odasının durumunu nasıl anlatıyor? Öldükten sonra odasında yapılmasını istediği şeyler neler?

2. Öldükten sonra dileklerini yerine getirmesini istediği kişi kimdir? İkinci dördlükten şiirdeki kişiyi tanıtınız.

3. Üçüncü dördlükte evden çıkan tabutun arkasından, kişi odasıyla ilgili, hangi dileklerde bulunuyor?

4. Bütün bunlardan sonra, şiirde kendini anlatan kişinin portresini, sözcüklerle çizebilir misiniz? Buradaki kişi imgesini sosyal, ekonomik, özellikle psikolojik yönden tanımlayabilir misiniz?

5. Şiirin temasını söyleyip yazabilir misiniz?

Konu: Üzerinde durulan, hakkında söz söylenen, olay, durum ve sorundur. Asıl, dinleyene, okuyana ulaştırılmak istenen ileti için bir araç durumundadır.

Tema: Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, konunun işlenmesi durumunda okuyucuda, dinleyicide uyandırılmak istenen duygudur. Metin okunduktan sonra okuyucuda oluşan duygusal tavidir. Bu metindeki söz konusu kişinin yalnız, kimsesiz ve garip bir insan olduğunu anlıyoruz. Şiirimizde tema insani yalnızlık kimsesizlik duygusu, şiirdeki kişinin anlatıldığı durumundan hareketle, okuyucuda oluşturulan duygudur. Ahmet Kutsi bu şiirde yalnızlığımızı dile getiriyor.

Buradaki kişi kim olabilir? Anadolu'da bu şekilde, bir kasabada çalışan, yoğun yalnızlık, kimsesizlik duygusuna kapılmış, ölümünü düşünen bir memur mu? Bir kimsesiz, yalnız, tek kişi mi?

Bu şiir bize Yunus Emre'nin:

“ bir garip ölmüş diyeler,
üç günden sonra duyalar,
soğuk su ile yuyalar,
şöyle garip bencileyin.”,

çok sevilen dördlüğünü hatırlatıyor mu? İki şiirin söyleyişinde de bir söyleyiş benzerliği de sezilebiliyor mu?

Şiir bir dil, söz sanatıdır. Sözcüklerden oluşur, bir dil üretimidir. Şiir, bu metinde de görüldüğü gibi, içimize ait olanı, ruha ait olanı keşfetme ve ifade kalıplarına dökme sanatıdır.

ETKİNLİK 4: Şiirin biçim özelliklerinin, biçim ve içerik yönünden uyumunun kavranması: Şiirin üç dördlükten meydana geldiğini tespit ettik.

Şiirde dizelerin arasındaki ses ve anlam uyumuna dikkat edersek dördlüklerde kafiye dizilişini şöyle gösterebiliriz;

1-----a	2-----c	3-----d
-----b	-----c	-----d
-----a	-----c	-----d
-----b	-----b	-----b

Kafiye dizilişi ve insana ait hayat, ölüm ve insani olan macerayı ele alması bakımından, dikkat edilirse koşma'ya benzemektedir. Burada klasik biçim, halk edebiyatı nazım biçimi kullanılmıştır. Şiirde ritim alışılmışı ters düşülmeden oluşmuştur.

Şiirde ses unsurunu tekrar edilen ünsüzler sağlamıştır. İlk dörtlükte (l,k,r,n) gibi sesler tekrarlanmış, ikinci dörtlükte de (r) sesinin tekrarları dikkat çekicidir. Dörtlüklerde kafiyelerin dizilişi ve çok sesliliği de ses düzenini ve anlamı bir bütün halinde somutlaştırıyor. Bu yüzden, dikkatlice okunursa, şiir kolay ezberlenebilir bir ses ve anlam yapısına sahiptir. Kullanılan dil itibarıyla şiir, günlük, doğal dil düzeyine yakın yazılmıştır. Dikkat edilirse, şiirsel dil bir şey söyleyip bir başka şeyi anlamlandırmıyor. Söylenenler, düşünülenler gibi sade. Günlük doğal dildeki sözcükler, insani olanı ifade etmede, ne kadar güzel kullanılıyor.”besbelli, sabahleyin, ilk ışık; günlük, pratik yaşayışla ilgili davranışlar: terlikle haber vermeye koşmak, can vermek v.b. gibi kullanımlar hem içtenliği, hem sadeliği sağlıyor. Dilin realiteyle günlük yaşayış ve davranışla ilgili böyle güzel kullanımıyla şiirselliğe, insani olana yükselmek; şairin, dönemin şiirinin en güzel özelliğidir.

D. SONUÇ

Duygu ve düşüncelerimizi anlatma yollarından biri de şiirdir. Şiirler okununca duygu ve düşünce dünyamız değişir, zenginleşir. İnsani olanın, insan olmanın değerini bilmek şiir okumakla olur. Şiirler bizi coşturur, heyecanlandırır. Duygu ve çağrışımlarımız zenginleşir. Hayallerimiz genişler. İnsanı, tabiatı; toplumsalı, ulusalı ve evrenseli daha iyi kavramamızı sağlar. Şiirler sayesinde dünyanın içinde olmaktan kurtulur, dünyayı kendi içimizde kurarız.

KAYNAKÇA

- ACAT, Bahattin(2000). **Dilin İşlevselliği Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Türkçe Öğretimi Programının Temel Dil Becerilerini Kazandırmaya Etkisi**, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacattepe Üniversitesi.
- AKALIN, Lütfullah S.(1970). **Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Varlık Yayınevi.
- KAPLAN, Mehmet ve Diğerleri(1982). **Atatürk Devri Türk Edebiyatı II**, Ankara:KB.
- ÖZÜNLÜ, Ünsal (1982). “Anadili Öğretiminde Yazınsal Alanlara Açılım” **Türk Dili Dergisi, Dil Öğretimi Özel sayısı** Ankara:TDK.
- TÜRKER-KÜYEL, Mübahat(1994). “Bugünkü Batı Kültüründe Türklerin Etkisi ve Katkısı” **Araştırma** C.15 Ankara:DTCF.
- Türkçe Sözlük (1983). Ankara:TDK.

Reading Application In Communicative-Based Contemporary Turkish Literature Courses

ABSTRACT

Educational Faculties in Turkish universities have entered into an accreditation program. According to this program, the contents of the field subjects taught in curriculum of the faculties have changed accordingly. In this writing, we present a sample lesson appropriate to daily lesson plan designed for contemporary Turkish literature. For the teaching of the field classes we believe that the presentation of the model lesson will be helpful for prospective teachers.

Key Words: Communicative based contemporary Turkish Literature classes, functions of language, language as a means of communication and culture, Contemporary Turkish Literature taught based on daily plan.